

UOT 78.03

RÜXSARƏ HÜSEYNOVA*

RUS MUSIQİSİNDƏ ORİYENTALİZM

Məqalədə rus bəstəkarlarının digər milli mədəniyyətlərin zəngin musiqi irsinə, xüsusilə Şərq musiqisinə olan böyük marağından söhbət açılır. Belə ki, Şərqin qədim fəlsəfəsi, zəngin mədəni ənənələri, heyrətamiz dünyası hər zaman rus bəstəkarları üçün tükənməz mənbə olmuşdur. Bəstəkar, şair və rəssamlar Şərqin arxaik ənənələrini, orijinal folklorunu müasir üslubların novator xüsusiyyətləri ilə ustalıqla birləşdirərək öz əsərlərində canlandırmışlar. Məqalədə qeyd olunur ki, əsası XVIII əsrdən qoyulan rus oriyentalizmi əsl inkişafını M.İ. Qlinkanın yaradıcılığında əldə etmiş və bununla da digər rus bəstəkarlarının əsərlərində "Rus Şərq" üçün möhkəm zəminlər hazırlanmışdır. Məqalədə rus oriyentalizminə böyük töhfələr bəxş edən görkəmli rus bəstəkarları və onların Şərq mövzusunda həsr olunmuş əsərləri haqqında geniş məlumat verilmişdir.

Açar sözlər: Rus musiqisi, Şərq üslubu, Şərq obrazları, oriyentalizm, rus mədəniyyəti.

Rus klassik musiqisinə xas əsas xüsusiyyətlərdən birini rus bəstəkarlarının digər milli mədəniyyətlərin zəngin musiqi irsinə, xüsusilə Şərq musiqisinə olan böyük marağını təşkil edir. Şərq motivləri rus musiqisinə Puşkin, Lermontovun zəngin poeziyası vasitəsilə daxil olaraq, öz yüksək ifadəsini Qlinkanın bənzərsiz yaradıcılığında əldə etmiş və sonrakı nəsillər tərəfindən Şərəflə davam etdirilmişdir. Qlinka başda olmaqla onun dahi varisləri öz əsərlərində Şərq temasını hərtərəfli, həyati şəkildə açıb göstərmiş, Şərq obrazlarını, onun folklorunu böyük məhəbbətlə əks etdirmişdilər.

Rus musiqisində orientalizm dünya əhəmiyyətli bir sənət hadisəsidir. XVIII əsrin sonlarında meydana çıxan və XIX əsrdə parlaq çiçəklənmə əldə edən rus musiqi orientalizmi bir çox sənətkarların yaradıcılığı üçün əsl ilham mənbəyi olmuşdur. Bildiyimiz kimi oriyentalizm Şərq ölkələrinin ədəbiyyat, incəsənətinə, maddi və mədəni irsinə olan marağın oyanması və Şərqin müxtəlif ölkələrinin musiqi, təsviri sənət, memarlıq, ədəbiyyatına aid süjet və motivlərinin, həmçinin üslub və ifadə vasitələrinin istifadəsi deməkdir. Görkəmli musiqi tənqidçisi B.V. Asafyevin fikrincə: "Rus musiqisində "Şərqşünaslıq" Mərkəzi Avropa bəstəkarlarının əsərlərindən fərqli şəkildə özünü göstərir. Ərazi cəhətdən Şərq torpaqlarına yaxınlıq, Qafqazın mədəniyyəti və incəsənəti ilə (ən azı yaradıcılıq yolu ilə) dərin əlaqələr, Puşkin və Lermontov, Qriboedovun fəaliyyəti və nəhayət, Qafqazda yaşamış rus musiqiçilərinin - Glinka, Alyabyev, Balakirev yaradıcılığı orientalizmə gözəl nümunə olmuşdur. Əksər hallarda rus bəstəkarlarının "Şərq" mövzularında musiqili əsərləri real həyatdan aldığı təəssürlərə əsaslanmışdır".

Şərqin qədim fəlsəfəsi, zəngin mədəni ənənələri, heyrətamiz dünyası hər zaman rus bəstəkarları üçün tükənməz mənbə olmuşdur. Bəstəkar, şair və rəssamlar Şərqin arxaik ənənələrini, orijinal folklorunu müasir üslubların novator xüsusiyyətləri ilə ustalıqla birləşdirərək öz əsərlərində canlandırmışlar. "Rus musiqisində orientalizm" və ya "rus musiqisi Şərq haqqında" termini ilk dəfə V.A. Stasov və B.V. Asafyev tərəfindən işlənmiş və rus orientalizmi özünü qafqaz, qaraçı, ərəb-fars, hind, ispan və s. motivlərinin əks etdirilməsi şəklinə göstərmişdir. Bu xüsusilə uzaq ölkələr haqqında təəssürlərin canlandırılması, doğma torpaqlarının tarixi keçmişinin, fantastik, nağıl aləminin təsviri zamanı özünü büruzə vermişdir.

Tədqiqatçılar Rusiyada orientalizmin inkişaf dövrünü bir neçə mərhələyə bölürlər. Rus musiqisində bu əsasən 4 dövrü özündə əks etdirir:

I dövr-Qlinkayaqədərki dövr olaraq XVIII əsrin sonu və XIX əsrin I yarısını əhatə edir. Bu dövrdə "rusların Şərq musiqisi" haqqında ilk təsəvvürləri meydana çıxmış və bu ilkin

mərhlədə rus bəstəkarları oriyentalizmə əsasən mahnı və romans janrında müraciət etmişdirlər. Bu dövrün əsas bəstəkarlarından A.A.Alyabev, rus musiqi elminin banilərindən biri V.F.Odayevski və b. göstərmək olar.

II dövr-görkəmli rus bəstəkarı M.İ.Qlinkanın yaradıcılığı ilə bağlı olaraq, 1830-1850-ci illəri əhatə edir. Bu dövrdə rus musiqisində şərqşünaslığın klassik ənənələrinin formalaşması və ümumiyyətlə şərq musiqisinə xas xarakterik istiqamətlərin seçilməsi özünü göstərir.

III dövr- 1860-80-ci illəri əhatə edərək, “Qüdrətli dəstə” bəstəkarlarının, həmçinin A.Q.Rubinşteyn, A.N.Serovun yaradıcılığı ilə bağlı olmuş və şərq musiqi ənənələrinin inkişafı və zənginləşməsi dövrü olmuşdur.

IV dövr- 1890-1900-cu illəri əhatə edərək Raxmaninov, Qlazunov, Stravinskinin və həmçinin Balakiryev dərnəyinin üzvlərinin yaradıcılığının kamil dövrü ilə bağlı olmuşdur. Bu bəstəkarların yaradıcılığında rus romantik oriyentalizmi parlaq çiçəklənmə əldə etmişdir.

XVIII əsrdən başlayaraq ədəbiyyat sahəsində rus romantikləri şərq motivlərindən istifadə edərək, xüsusi bir istiqamət olan- “Şərq üslubu”nu yaratmışlar. Rus ədəbiyyatına şərq motivlərinin daxil olmasında müqəddəs Quran mətninin, “1001 gecə” nağıllarının, şərq poeziyasının misilsiz nümunələrinin tərcümə edilməsi və şərq üslubunda əsərlərin yazılması böyük rol oynamışdır. Xüsusilə, müsəlman Şərqi bədi əsərlərin köməyi ilə öyrənilməsində Sədi, Hafiz, Nizami, Firdovsi, Cami kimi klassiklərin əsərləri şərq dünyasına və İslam təfəkkürünə bələd olmaq üçün əsl xəzinə olmuşdur. Rus poeziyasında şərq aləmini əks etdirən küllü miqdarda əsərlər yazılmışdır: V.Solovyovun “Məhəmmədin həyatı”, Qoqolun “Əl Məmun. Tarixi səciyyə”, A.S.Puşkinin “Qurana nəzirə” şer silsiləsi, “Talisman”, “Qafqaz əsiri”, “Baxçasaray fontanı”, “Böyük Pyotrun ərəbi” povestləri, M.Lermontovun “Aşiq Qərib”, “İblis”, “Mtsiri”, “Çərkəzlər” poeması, A.Polejyevin “Hərəmxana”, “Qara hörük”, “Sultan”, V.Benediktovun “Əbdülqadirin məktubu”, “Xəlifə və qul” şeirləri və s. buna parlaq nümunə ola bilər.

Unikal bir hadisə olan oriyentalizm özündə coğrafi, tarixi və etnoqrafik cəhətdən bir çox mədəni ənənələri birləşdirir ki, bu da müxtəlif sahələrdə olduğu kimi, musiqi sahəsində də özünü göstərir. Rus bəstəkarlarının yaradıcılığında şərq poeziyası müxtəlif musiqi janrları vasitəsilə əks olunmuşdur: opera, balet, süita və s. Rus musiqisində oriyentalizmin inkişafı yolunda ilk cəhdlər V.A.Paşkeviç, İ.V.Alyabyevin və b.yaradıcılığı ilə bağlı olmuşdur. Xüsusilə bu sahədə bəstəkar Paşkeviçin “Fevey” komik operasını qeyd etmək olar. Əsərin librettosu şərq nağılı əsasında yazılmış, opera iştirakçılarının kostyumları qeyri-adiliyi ilə seçilmiş, musiqisində tatar və orta Asiyanın mahnı və rəqslərindən istifadə edilmişdir. Görkəmli rus bəstəkarı Alyabyevin də yaradıcılığında şərq mövzusu mühüm yer tutmuş və bəstəkar rus vokal musiqisində şərq mahnı və romanslarının ilk nümunələrini yaratmışdır. Xüsusilə, rus musiqisində “qafqaz mahnı janrının” yaradıcısı hesab edilən Alyabyev Qafqazın bir sıra xalqlarının vokal ifaçılığına məxsus ənənəvi ifa xüsusiyyətlərindən böyük ustalıqla istifadə etmişdir. Alyabyevin Kozlovun sözlərinə yazdığı “Qızıl gülün aşiqi bülbül” romansı, “Kabardin mahnısı” şərq aləminin ənənəvi təfsirinə ən gözəl nümunə ola bilər. Bəstəkar onlarda kvarta intonasiyalarından, melizmlərdən, lad yönəlmələrindən istifadə etmişdir. Lakin rus oriyentalizmi əsl inkişafını məhz M.İ.Qlinkanın yaradıcılığında əldə etmişdir. Qlinkadan başlayaraq rus musiqisində şərq mövzusu daha böyük əhəmiyyət kəsb etməyə başlamış, ilk dəfə olaraq musiqidə rus nağılına xas şərq obrazları öz əksini tapmış və bununla da digər rus bəstəkarlarının əsərlərində “Rus Şərqi” üçün möhkəm zəminlər yaranmışdır. Qlinka bütün həyatı boyu bir çox ölkələrə səyahət etmiş və bu səyahətlər bəstəkarın musiqi dilinə və onun vasitəsilə sonrakı bütün gələcək rus musiqisinə öz təsirini göstərmişdir. Xüsusilə, bəstəkarın 1823-cü ildə Qafqaza səyahəti nəticəsində şərq motivləri ilə tanışlığı və şərqə duyduğu heyranlıq bütün yaradıcılığı boyu onu müşayiət etmiş, şərq koloritli bir sıra romanslarında, “Ruslan və Lüdmila” operasının “Şərq” fraqmentlərində öz əksini

tapmışdır. Ümumilikdə rus bəstəkarlarının yaradıcılığına nəzər saldıqda görmək olar ki, Balakirəvin yaradıcılığında Şərq Qafqaz, Rimski-Korsakovun yaradıcılığında ərəb və hind, Borodində isə ərəb və Orta Asiya musiqisi şəklində özünü bürüzə verir. Qlinkada isə bu istiqamətlərin hamısına rast gəlmək olar. Məsələn, Qafqaz şərq “Gürcü mahnısı” və “Ruslan və Lüdmila” operasından Ləzgingkada, tatar şərq Ratmirin ariyasının Adagiosunda, fars-Qızların Naina ilə xorunda (bəstəkar bu xoru “Qalanın dibində” adlı Azərbaycan xalq mahnısı əsasında yazmışdır), ərəb və türk-IV pərdənin rəqslərində, yəhudi-Kukolnikin “Knyaz Xolmski” faciəsinə musiqinin oriental nömrələrində, qaraçı- “Ax, koqda b ya prejde znala” mahnısında əsk etdirilmişdir. Bəstəkarın ilk oriental əsəri əsasına əsl şərq melodiyası qoyulmuş “Oxuma gözəl” romansı olmuşdur. Bu romans şərq üslubu və janr xüsusiyyətli baxımından sən dərcə möhtəşəm bir əsər olaraq, o dövrdə bu səpkidə yazılan nümunələrin yaranmasına təkan vermişdir.

Sözsüz ki, rus musiqisində şərq mövzusunun ən yaxşı səhifələri “Qüdrətli dəstə” bəstəkarlarının yaradıcılığı ilə bağlıdır. Qlinka ənənələrini davam və inkişaf etdirən “Qüdrətli dəstə” bəstəkarları onu yeni tema, obraz və ifadə vasitələri ilə zənginləşdirmişlər. Məhz M.A.Balakirəv, A.P.Borodin, N.A.Rimski-Korsakovun əsərlərində şərq özünün ən yüksək çiçəklənmə nöqtəsini əldə etmişdir. Borodinin “Knyaz İqor” operasından şərq səhnələri, “Orta Asiyada” simfonik lövhəsi, M.A.Balakirəvin “Tamara” simfonik poeması və f-no üçün “İslamey” şərq fantaziyası, M.P.Musorqskinin “Xovaşına” operasından “Şərq qızlarının rəqsi”, N.A.Rimski-Korsakovun “Qar qız” operasından Şamaxı kraliçasının fantastik aləmi, onun “Antar”, “Şəhrizad” simfonik süitaları, Borodin, Rimski-Korsakovun şərq romansları rus musiqi ədəbiyyatının ən qiymətli nümunələri sırasına daxildir. Balakirəv özünün “Tamara” simfonik poeması və “İslamey” f-no fantaziyasında “ümumşərq” melodiyalarının (iran, qafqaz, ərəb) gözəlliyi və rəngarəngliyini təcəssüm etdirmiş, Borodin “Knyaz İqor” operasında şərq obrazlarını türk əsilli qırçaqların simasında verərək heç bir sitatdan istifadə etmədən şərq mahnı və rəqslərinin koloritini yaratmağa nail olmuşdur. Operanı yazmadan öncə bəstəkar Orta Asiya və Qafqaz xalqlarının musiqisini dərinlən öyrənmiş və zəngin musiqi nümunələri yaratmışdır. Xüsusilə, operanın II pərdəsindəki şərq səhnələri -qızların xor və son dərcə cazibədar, zərif rəqsləri, oğlanların isə parlaq, döyüşkən xarakterdə əks olunan rəqsi bəstəkarın böyük ustalığından xəbər verir.

Əgər şərq Borodinin yaradıcılığında döyüşkən, lirik-poetik planda nümayiş etdirilsə, Rimski-Korsakovun əsərlərində bu nağıl şəklində özünü göstərir. İlk simfonik “Şərq” əsəri Rimski-Korsakovun O.Senkovskinin nağılı əsasında yazdığı “Antar” simfonik poeması olmuşdur. Əsərdə bəstəkar əsl ərəb mahnısından sitat gətirərək, orijinal obrazın yaranması üçün folklor melodiyasını parlaq harmoniya, tembr və faktura ilə zənginləşdirmişdir. Lakin “rus Şərqinə” həsr edilmiş heç bir əsər Rimski Korsakovun “1001 gecə” ərəb nağıllarının süjeti əsasında yazılmış “Şəhrizad” süitasında əks etdirilən hissələrin təcəssümündəki səmimilik, gözəllik və zərifliklə müqayisə edilə bilməz. Bu əsər rus orientalizmin zirvəsi hesab oluna bilər. Dörd hissədən ibarət simfonik süitada dinləyicinin gözü qarşısında ərəb şərqinin rəngarəng lövhələri və obrazları-dəniz, isti ölkələr, gözəl şərq şəhəri Bağdadın obrazı canlanır. Əsərdə bəstəkar əsl ərəb xalq temasından istifadə etməsə də, şərq xalqlarının musiqisinə xas intonasiyalardan, ritm, ornamentlərdən, zərb və nəfəsli alətlərdən istifadə edərək “musiqili Şərqin” ümumi koloritini yaratmağa nail olmuşdur. B.A.Asafyev əsəri rus musiqisinin şərq haqqında ən parlaq səhifələrindən biri, orkestrləşməsini isə XIX əsrin ən mükəmməl şərq üslubunda yazılmış partiturası adlandırmışdır.

Rimski-Korsakovun satirik operanın ən gözəl nümunəsi olan və Puşkinin nağılı əsasında yazdığı “Qızıl xoruz” operasında da orientalizm öz əksini tapmışdır. Əsərin musiqi məzmununda bəstəkar rus mahnıları ilə yanaşı şərq koloritinə də diqqət yetirmiş və bu Şamaxı kraliçası və münəccimin obrazında təqdim edilmişdir. Şamaxı kraliçasının təsvirində bəstəkar müxtəlif şərq

xalqlarının, o cümlədən türk və ərəblərin folklor intonasiyalarına istinad etmişdir. Rimski-Korsakov əsərdə mürəkkəb, xromatizmlərlə dolğun melodiyanı şərq ritmlərilə birləşdirərək rus bəstəkarlarının şərq fantastikasını əks etdirmək yolundakı axtarışlarını yekunlaşdırmış və şərq aləminin təsvirində böyük ustalığ nümayiş etdirmişdir. Bəstəkarın oriyentalizm üslubunda yazılmış əsərlərindən həmçinin “Sadko” operasını (Hind qonağını ariyası), “Mlada” oper-baletini, “Gürcüstan təpələrində” romansını və s. misal göstərmək olar.

Orientalizm ənənələri sonra gələn bəstəkarlar tərəfindən də uğurla davam etdirilmişdir. Görkəmli rus bəstəkarı P.İ.Çaykovskinin yaradıcılığında şərq teması o qədər də geniş yer tutmasa da, onun “Şelkuncik” baletindəki 2 şərq rəqsi- “Çin” və “Ərəb” rəqsləri zərif melodiya, müşayiətdə kvintaların ardıcılığı, kiçik barabanın zərbələri, simlilərin pissikatosu ilə növbələşən fleytanın yüngül passajları əsl şərq koloritini yaratmışdır. Balet janrı sahəsində oriyentalizmə həmçinin R.M.Qliyerin “Qızıl gül” və A.K.Qlazunovun “Raymonda” baletləri də parlaq nümunə ola bilər.

Yuxarıda qeyd etdiimiz kimi “Qüdrətli dəstə” bəstəkarları ilə yanaşı görkəmli rus bəstəkarı və musiqi tənqidçisi A.N.Serov və A.Q.Rubinşteynin yaradıcılığında da oriyentalizm ənənələrinin inkişafı öz əksini tapmışdır. Oriyentalizm xüsusilə Serovun yaradıcılığında onun bibliya əfsanəsi əsasında yazdığı “Yudif” operasında özünü göstərir. Şərq aləmi 5 pərdəli operanın III pərdəsində “Hind mahnısı”, “Evfrat yaxınlığındakı çayda”, “Olofrenin hərbi mahnısı” və s. nömrələrlə təqdim olunur. A.Rubinşteynin yaradıcılığında isə şərqin musiqi təsviri, şərq aləmi enerjili, dinamik, monumental şəkildə özünü göstərmiş və onun şərq xarakterli əsərlərinin əksəriyyəti Qafqazla bağlı olmuşdur. A.Rubinşteynin oriyentalizm üslubunda yazılmış əsərlərindən “Dmitri Donski” operası, “Feramors” operasından “Kəşmir gəlinlərinin rəqsi”, “Paşa və Almeya” pyesi, “Ləzginka” rəqsi və s. rus musiqisinin şərqə həsr olunmuş gözəl nümunələrindəndir.

Zəngin yaradıcılığa malik görkəmli rus bəstəkarı S.Raxmaninovun yaradıcılığında da şərq obrazı son dərəcə parlaq və rəngarəng şəkildə əks olunmuşdur. Bəstəkarın violonçel və f-no üçün “Şərq rəqsi”, fortepiano üçün “Şərq motivi”, “Oxuma gözəl” romansı, “Qaraçı temasına kapriçcio”, “Aleko” operası və s. əsərləri onun şərqə olan böyük marağını bir daha sübut edir. Belə ki, bütün həyatını Rusiyaya həsr edən Raxmaninov öz yaradıcılığında şərq xalqlarını əhatə edən mədəniyyətlərə də böyük hörmət bəsləmişdir. Lakin Raxmaninov oriyentalizm ənənəsini özünəməxsus şəkildə, yeni dövrün bədii mədəniyyəti şəraitində davam etdirmişdir. Belə ki, Raxmaninovda şərq başlanğıcı XIX əsrin bəstəkarlarının proqramlı əsərlərindən fərqli olaraq adətən proqramsız əsərlərdə özünü göstərmişdir. Yəni, əgər XIX əsrdə oriyentalizm vokal musiqisi (şərq romansı, mahnı, xor, operalardakı rəqs süitası) və orkestr janrlarına (simfoni süita, poema, simfoniya) daxil idisə, Raxmaninovda bu f-no musiqi janrını və sonat-simfonik silsilənin ağır, lirik hissəsini əhatə edir.

Rus musiqi sənətində şərq mövzusu öz davamını A.N.Skryabin və İ.F.Stravinski kimi görkəmli bəstəkarların yaradıcılığında tapmışdır. Skryabində oriyentalizm fəlsəfi xarakter daşıyaraq, biləvasitə şərq obrazlarında gizli məna axtaran simvolist şairlərin təsiri altında formalaşmışdır. Xüsusilə, ekzotik şərq aləminin əsrarəngiz mistik görüntüləri onu dərindən həyəcanlandırmışdır. Bəstəkarın mistik şərq aləmilə bağlı əsərlərindən “Prometey”, “Misteriya” simfonik pormalarını misal göstərmək olar. Skryabində oriyentalizm musiqidə ilahi başlanğıcı canlandırmaq, Tanrı obrazı və onun yaratdığı bənzərsiz varlıq-insanın kosmik dünyagörüşünü təcəssüm etdirmək istəyi ilə əlaqələndirilir.

Şərqşünaslıq ənənəsi xaricdəki rus mədəniyyətinə aid XX əsr bəstəkarlarının yaradıcılığında da öz davamını həyata keçirmişdir. Bu cəhətdən İ.Stravinskinin əsərləri xüsusilə diqqətə layiqdir. Bəstəkarın “Bülbül” operası, “Simruq quşu” və “Petruşka” baletləri, “Bülbülün

mahnısı” simfonik poeması, “Avraam və İsak” balladası şərq aləmini özündə əks etdirən ən gözəl nümunələrdir.

Beləliklə, göründüyü kimi, rus bəstəkarları öz yaradıcılığında şərq aləminə böyük yer ayırmışlar. Şərq obrazlarını yaratmaq üçün onlar öz əsərlərində əsl folklor nümunələrinə istinad etmişdilər. Bəstəkarlar folklor mövzusunı yüksək professional səviyyədə işləmiş və şərq musiqisinin zəngin imkanlarını göstərmişdilər. Öz əsərlərində şərq aləminin milli koloritini yaratmaq üçün bəstəkarlar şərqə xas ifadə vasitələrindən, intonasiyalardan, melodik dönmələrdən, ritmik şəkil, tembrdən istifadə etmişdilər. Oriental kolorit melodiya- ornamentlərdən, harmoniyada- modal harmoniyadan istifadə edilməsi, orkestrdə -ekzotik alətlərin səslənmə effektinin yaranması, fakturada-orqan punktu, müxtəlif növ ostinatolar vasitəsilə həyata keçirilmişdir. Bütün rus bəstəkarları şərqə böyük hörmətlə yanaşmış, şərq mədəniyyətinə heyran olmuş və əsərlərinə şərq motivləri daxil edərək nəticədə nəinki öz yaradıcılıqlarını, həmçinin bütün rus musiqi mədəniyyətini də yüksəklərə qaldırmışlar. Rus orientalizmi gələcək bəstəkarların yaradıcılığı üçün yeni yollar açmış, həmçinin rus musiqisini melodik, ritmik, harmonik və orkestr dili cəhətdən daha da zənginləşdirmişdir.

ƏDƏBİYYAT

1. Асафьев Б. Русская музыка XIX и начала XX века. – 2-е изд. Л.: Музыка, 1979.
2. Димитриади Н.Б. «Некоторые стилевые особенности русской музыки о Востоке». Вопросы теории и практики музыки. Вып. 13 – Л., М., 1974.

**Naxçıvan Dövlət Universitetinin müəllimi
Azərbaycan Respublikasının əməkdar müəllimi
e-mail: ruxsarah@mail.ru*

Rukhsara Huseynova

Orientalism in Russian music

The article describes the great interest of Russian composers to the rich musical heritage of other national cultures, especially oriental music. Thus, the ancient philosophy of the East, rich cultural traditions, an amazing world have always been an inexhaustible source for Russian composers. Composers, poets and artists skillfully combined in their works archaic traditions and original folklore of the East with innovative features of a modern style. The article notes that the real development of Russian Orientalism, founded in the 18th century, was achieved in the works of M.I. Glinka, which means that the work of other Russian composers laid a solid foundation for the "Russian East". The article provides detailed information about the outstanding Russian composers who made a great contribution to Russian Orientalism, and their works on the theme of the East.

Keywords: *Russian music, East style, East images, orientalism, Russian culture.*

Рухсара Гусейнова

Ориентализм в русской музыке

В статье рассказывается о большом интересе русских композиторов к богатому музыкальному наследию других национальных культур, особенно восточной музыки.

Таким образом, древняя философия Востока, богатые культурные традиции, удивительный мир всегда были неиссякаемым источником для русских композиторов. Композиторы, поэты и художники умело соединили в своих произведениях архаичные традиции и оригинальный фольклор Востока с инновационными чертами современного стиля. В статье отмечается, что реальное развитие русского ориентализма, основанное в XVIII веке, было достигнуто в трудах М.И. Глинки, а значит, в творчестве других русских композиторов заложена прочная основа для «русского Востока». В статье представлена подробная информация о выдающихся русских композиторах, внесших большой вклад в русский ориентализм, и их произведениях на тему Востока.

Ключевые слова: *Русская музыка, восточный стиль, восточные образы, востоковедение, русская культура.*

(AMEA-nın müxbir üzvü Ərtegin Salamzadə tərəfindən təqdim edilmişdir)

Daxilolma:

İlkin variant 03.02.2020

Son variant 19.03.2020